Y Grŵp Trawsbleidiol ar Ofal Lliniarol a Hosbisau, 27 Hydref 2022, 15.00-16.30

Cynnydd wrth ddatblygu polisi cenedlaethol ar gyfer gofal lliniarol a diwedd oes yng Nghymru, rhoi sylw i effaith yr argyfwng costau byw ar hosbisau, a darparu gofal yn Gymraeg

Cofnodion

Yn bresennol

Mark Isherwood AS	Altaf Hussain AS
Rhun ap Iorwerth AS	

Ceridwen Hughes, Same But Different	Liz Booyse, Hosbis y Ddinas
Dominic Carter, Hospice UK	Trystan Pritchard, Hosbis Dewi Sant
Matthew Brindley, Hospice UK	Lesley Bethell, Cymru Garedig
Tash Wynne, Marie Curie	Grant Usmar, Hosbis y Cymoedd
Tracy Jones, Tŷ Hafan	Rhys Hughes, swyddfa Rhun ap Iorwerth AS
Emma Saysell, Gofal Hosbis Dewi Sant	Gethin Rhys, Cytûn
Janette Bourne, Cruse	Angharad Davies, Tŷ Gobaith
Grant Usmar, Hosbis y Cymoedd	George Parish Wallace, Cymdeithas Alzheimer
Owen Davies, Llywodraeth Cymru	Eleri Morgan, Senedd
Andy Goldsmith, Tŷ Gobaith	Jon Antoniazzi, Marie Curie
Glenn Page, Cymorth Canser Macmillan	Bethan Edwards, Marie Curie
Tina Ahang, Together for Short Lives	Yr Athro Chris Jones, Dirprwy Brif Swyddog Meddygol, Llywodraeth Cymru
Dr Idris Baker, Arweinydd Clinigol Cenedlaethol, Gofal Lliniarol a Diwedd Oes	Rachel Williams, Parkinson's UK
Iain Mitchell, Hosbis Sant Cyndeyrn	

Ymddiheuriadau

Peredur Owen Griffiths AS	Melanie Minty, Fforwm Gofal Cymru
Heledd Fychan AS	Steve Parry, Hosbis Tŷ'r Eos

Croeso gan y Cadeirydd, cofnodion o'r cyfarfod blaenorol a materion sy’n codi

Croesawodd Mark bawb i’r cyfarfod, yn enwedig y siaradwyr gwadd a oedd yn rhoi sylw i’r cynnydd wrth ddatblygu polisi cenedlaethol ar gyfer gofal lliniarol a diwedd oes yng Nghymru, effaith yr argyfwng costau byw ar hosbisau, ac arfer da wrth ddarparu gofal hosbis yn Gymraeg.

Cadarnhawyd cofnodion y cyfarfod blaenorol gan Tracy Jones a'u heiliwyd gan Janette Bourne a Liz Booyse.

Rhoddodd Mark y wybodaeth ddiweddaraf i’r aelodau ar y cynnydd yn erbyn camau gweithredu:

- Ysgrifennwyd at y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn ei gwahodd hi i’r cyfarfod hwn ac yn gofyn iddi beth sy’n cael ei wneud i wella mynediad at ofal lliniarol yn ystod y cyfnod y tu allan i oriau, fel yr amlygwyd yn y dystiolaeth a gyflwynwyd gan Ceridwen Hughes i’r grŵp cyn y toriad. Yn anffodus, ni atebodd y Gweinidog y cwestiynau hyn yn benodol yn ei hymateb ysgrifenedig ac nid oedd hi ar gael i ymuno â’r cyfarfod, ond gofynnodd i’r Athro Chris Jones (Dirprwy Brif Swyddog Meddygol) a Dr Idris Baker (Arweinydd Clinigol Cenedlaethol ar gyfer Gofal Lliniarol a Diwedd Oes) fod yn bresennol ar ei rhan.
- Ysgrifennwyd at Brif Weithredwr Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr ynglŷn â’r un materion, ond yn anffodus methodd eu hymateb nhw fynd i’r afael â’r dystiolaeth a glywyd gan y grŵp trawsbleidiol, yn enwedig o ran mynediad at gymorth y tu allan i oriau.
- Dau gam gweithredu sydd heb eto eu cyflawni yw gofyn i Hosbisau Cymru sut y gallant gydweithio â byrddau iechyd i fynd i’r afael â’r materion yn ymwneud â’r ddarpariaeth y tu allan i oriau a godwyd gan Ceri, a gwahodd Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru i ymuno â’r grŵp hwn i drafod sut y gellid gwella mynediad at seibiannau byr ar gyfer plant gyda chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd a’u teuluoedd.
- Bydd Matthew yn cyflwyno canfyddiadau ac argymhellion cychwynnol o’r adroddiad ar ymchwiliad y grŵp i brofiadau o ofal lliniarol a diwedd oes yn y gymuned yn ystod y pandemig (i'w gyhoeddi yn fuan), er mwyn derbyn adborth.

Gwaith sy’n parhau a gwaith sy’n codi

Dyddiad	Camau i’w cymryd	Statws
27 Hydref	Gwahodd cynrychiolydd o’r Gymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol i fynychu un o sesiynau'r grŵp trawsbleidiol yn y dyfodol drafod mynediad teuluoedd at ofal seibiant.	
27 Hydref	Gofyn i Hosbisau Cymru sut y gallant gydweithio â byrddau iechyd i fynd i’r afael â’r materion yn ymwneud â’r cyfnod y tu allan i oriau.	
27 Hydref	Diweddaru’r adroddiad ar ymchwiliad y grŵp trawsbleidiol a'i gyhoeddi cyn y cyfarfod nesaf.	

27 Hydref	Ymgynghori â Ceridwen Hughes ynglŷn â sut i ymateb i lythyrau gan y Gweinidog a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Cynigion o gefnogaeth gan Idris Baker a Chris Jones.	
27 Hydref	Bydd y grŵp trawsbleidiol yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ar effaith costau byw ar hosbisau a gofal	
27 Hydref	Anfon yr arolwg costau byw a hosbisau at Idris Baker a Chris Jones	

Diweddariad a thrafodaeth ar y cynnydd wrth ddatblygu polisi cenedlaethol ar gyfer gofal lliniarol a diwedd oes

Dr Idris Baker, Arweinydd Clinigol Cenedlaethol ar gyfer Gofal Lliniarol a Diwedd Oes

Rhoddodd Idris y wybodaeth ddiweddaraf i'r grŵp am y cynnydd wrth gyflawni'r rhaglen genedlaethol ar gyfer gofal lliniarol a diwedd oes, gan bwysleisio bod y rhaglen genedlaethol yn derm cyffredinol i ddisgrifio popeth sy'n cael ei wneud i ddatblygu polisi cenedlaethol. Bydd Bwrdd y Rhaglen Genedlaethol (NPB), sydd newydd ei sefydlu ac a fydd yn cydlynu llawer o'r gwaith hwn, yn cyfarfod am y tro cyntaf fis nesaf (Tachwedd). Mae ei gylch gwaith yn cwmpasu pob oedran a chymhlethdod a'r sbectrwm cyfan o wasanaethau gofal diwedd oes, gan gynnwys y sectorau statudol a gwirfoddol, arbenigol a chyffredinol, gofal i oedolion a gofal pediatrig. Mae'r NPB hefyd yn bwriadu cynnwys, a chael ei arwain yn sylfaenol gan, brofiadau bywyd pobl, ac mae'n rhoi mecanweithiau ar waith i wneud hyn.

Mae gwaith y Rhaglen Genedlaethol wedi'i wreiddio yn egwyddorion Gofal Iechyd Ar Sail Gwerth, gyda ffocws cryf ar wella dulliau mesur o ran anghenion y boblogaeth, canlyniadau a chostau gofal lliniarol a diwedd oes. Mae dull newydd o fesur canlyniadau cleifion yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd a fydd yn casglu gwybodaeth ar ganlyniadau cleifion yn well, er mwyn llywio defnydd data a darparu gwasanaethau. Mae gwaith hefyd yn cael ei wneud i wella asesiadau o anghenion y boblogaeth, i fynd y tu hwnt i gyfrif pennau yn unig ac i gasglu data manylach ar yr hyn sydd ei angen gan bwy, pryd a ble.

Rhoddodd Idris y wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau ar yr adolygiad ariannu cam dau y mae'n ei arwain sy'n edrych ar fodelau darparu gofal ar draws sbectrwm llawn gofal lliniarol. Mae'r adolygiad cam dau yn adeiladu ar gam un, a oedd â ffocws llawer culach ar ariannu hosbisau. Un o heriau allweddol yr adolygiad cam dau yw ei ehangder a'r ffaith nad oes llawer o ddata ar gael i lywio argymhellion ariannu erbyn y dyddiad cau, sef Ionawr 2023. Oherwydd hyn, mae adolygiad ariannu cam tri wedi'i gynllunio ar gyfer y flwyddyn nesaf, i'w gwblhau erbyn Ionawr 2024 a'i lywio gan ddata manylach ar anghenion y boblogaeth. Mae disgwyl bellach i gam dau ganolbwyntio ar faterion yn ymwneud â gwasanaeth y tu allan i oriau.

Yr Athro Chris Jones, Dirprwy Brif Swyddog Meddygol

Dywedodd Chris ei fod ef a chydweithwyr yn gwerthfawrogi barn y grŵp trawsbleidiol ac yn awyddus i weithio gyda'r grŵp i wella gofal lliniarol a diwedd oes yng Nghymru. Croesawodd y gwaith y mae Idris yn ei arwain i gyflawni hyn, gan ei ddisgrifio fel gwaith arloesol ac uchelgeisiol ei gwmpas. Fodd bynnag, tynnodd sylw at y ffaith y gallai'r anawsterau ôl-bandemig sy'n wynebu iechyd a gofal cymdeithasol, gan gynnwys yr argyfwng costau byw a

phwysau ariannol a phwysau ar y gweithlu, effeithio ar y gwaith hwn a bod llawer o’r prosesau sy’n ymwneud â’r Fframwaith Clinigol Cenedlaethol yn cael eu hadolygu ar hyn o bryd.

Diolchodd **Mark Isherwood** i Idris a Chris am eu diweddariadau a gofynnodd a oedd gan unrhyw un gwestiynau.

Dywedodd **Ceridwen Hughes** nad oedd hi’n hapus gyda'r ymateb a gafodd y grŵp gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) ynglŷn â darpariaeth y tu allan i oriau ac nad yw hi wedi clywed dim ganddynt ers iddi rhoi cyflwyniad i'r Bwrdd Diwedd Oes. Rhoddodd enghraifft o deulu y mae'n eu cefnogi a oedd wedi gorfod ffonio chwe gwaith cyn cyrraedd y gwasanaeth tu allan i oriau un noson, ac yna dywedwyd wrthynt am fynd i’r adran damweiniau ac achosion brys. Dywedodd fod y broblem o ran y gwasanaeth y tu allan i oriau yn ehangach na BIPBC yn unig a bod angen mynd i'r afael â’r broblem ledled Cymru.

Dywedodd **Idris Baker** ei fod yn ddrwg ganddo glywed bod y problemau hyn yn parhau a'i fod wedi siarad â chydweithwyr o fewn BIPBC am y materion y mae Ceri wedi'u codi. Cytunodd fod angen i bethau wella a dywedodd ei fod yn gobeithio y byddai argymhellion ar y ddarpariaeth y tu allan i oriau yn yr adolygiad cyllid yn helpu gyda hyn. Cynigiodd hefyd helpu Ceri ac eraill i fynd i'r afael â'r problemau hyn.

Rhoddodd **Tash Wynne** ddiweddariad i’r grŵp ar yr ymchwil y bydd Marie Curie yn ei gyhoeddi ar y ddarpariaeth y tu allan i oriau yn fuan ac a fydd yn edrych ar argymhellion yng Nghymru. Croesawodd fewnbwn gan eraill ar hyn.

Cynigodd **Chris Jones** hefyd i helpu i ddatrys y problemau a godwyd gan Ceri os na all pethau gael eu datrys drwy'r sianeli arferol.

Dywedodd **Mark Isherwood** y byddai'r grŵp trawsbleidiol yn gweithio gyda Ceri i wneud gwaith dilynol ar y materion a godwyd.

Sbotolau ar effaith yr argyfwng costau byw ar hosbisau yng Nghymru

Trystan Pritchard, Hosbis Dewi Sant

Disgrifiodd Trystan sut mae’r argyfwng costau byw, ynghyd ag effaith yr oedi sylweddol rhwng atgyfeirio a thrin cleifion yn dilyn y pandemig, yn rhoi pwysau ychwanegol ar eu gwasanaethau, gan gynnwys ar ddarpariaeth gofal seibiant a gofal yn y cartref. Mae hefyd yn gwanhau gallu a gwydnwch teuluoedd i ymdopi, gan gynyddu’r pwysau ar wasanaethau hosbis.

Mae Hosbis Dewi Sant yn wynebu costau cynyddol o ran gwresogi, bwyd, a’r codiad cyflog sy’n gysylltiedig â’r Agenda ar gyfer Newid, sy’n golygu bod yn rhaid iddynt ddod o hyd i £300,000 ychwanegol y flwyddyn. Daw hyn ar adeg pan fo codi arian gan elusennau yn tangyflawni o safbwynt y gyllideb oherwydd pwysau costau byw. I roi hyn yn ei gyd-destun, daw 60-80% o incwm hosbisau Cymru o godi arian elusennol. Ynghyd â chostau cynyddol, mae hyn yn golygu bod Hosbis Dewi Sant yn wynebu effaith net o dros hanner miliwn o bunnoedd.

Dywedodd Trystan mai dyma'r sefyllfa waethaf y mae wedi'i phrofi ers deng mlynedd ac y bydd angen cymorth o'r Llywodraeth ar hosbisau i barhau i ddarparu gwasanaethau.

Andy Goldsmith (Hosbis Plant Tŷ Gobaith):

Dywedodd Andy ei fod yn siarad yn lle Tracy o Dŷ Hafan a thynnodd sylw at y ffaith bod eu costau ynni wedi treblu i £600,000. Mae costau staffio a recriwtio yn broblem enfawr i Dŷ Gobaith, gyda chyfraddau uchel iawn o swyddi gweigion o ran nyrsys pediatrig (cyfradd swyddi gwag 18-25%) ac mae hosbisau yn cael trafferth cystadlu â'r GIG. Disgrifiodd gynnydd i'r sylfaen costau o 25% ar gyfer hosbisau plant.

Disgrifiodd Andy 'storm berffaith' wedi'i ffurfio o gynnydd yn y galw, costau hosbis cynyddol, a gostyngiad yng ngwydnwch y teuluoedd y maent yn eu cefnogi, gyda llawer yn cael trafferth cael mynediad at wasanaethau oherwydd costau teithio ac ati.

Liz Booyse, Hosbis y Ddinas

Rhoddodd Liz y wybodaeth ddiweddaraf i'r grŵp am arolwg diweddar a gynhaliwyd gan Hosbisau Cymru gydag aelod-hosbisau ym mhob rhan o Gymru. Dywedodd fod hosbisau yn dal i deimlo effeithiau'r pandemig a bod yr argyfwng costau byw wedi gwaethygu hyn. Roedd y materion allweddol a godwyd gan aelodau yn cynnwys:

- Cynnydd enfawr mewn costau ynni
- Heriau sylweddol o ran recriwtio staff
- Cynnydd cyffredinol yn yr holl gostau rhedeg
- Effaith ar gynhyrchu incwm
- Mae llawer o hosbisau wedi rhoi'r gorau i ddatblygu gwasanaethau ac maent bellach yn canolbwyntio ar ddarparu gwasanaethau craidd
- Nid yw llawer o hosbisau yn blaenoriaethu gwaith cynnal a chadw ac atgyweirio adeiladau

Dywedodd Liz mai cam cyntaf da i helpu hosbisau drwy'r cyfnod anodd hwn fyddai eu cefnogi gyda chodiad cyflog yr Agenda ar gyfer Newid ac o bosibl rhywfaint o gymorth wedi'i dargedu drwy'r adolygiad cyllid nesaf.

Argymhellodd **Mark Isherwood** y dylai'r grŵp trawsbleidiol ysgrifennu at Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru yn amlygu'r pryderon a godwyd a'r opsiynau i'r Llywodraeth helpu.

Dywedodd **Idris Baker** ei fod yn barod i helpu os gallai, a gofynnodd i Trystan, Andy a Liz anfon gwybodaeth berthnasol ato.

Cynnydd o ran hosbis plant Tŷ Gobaith yn darparu gofal yn y Gymraeg, yn dilyn gwaith gan y diweddar Aled Roberts (cyn Gomisiynydd y Gymraeg)

Angharad Davies, Pennaeth Gofal Hosbis Plant Tŷ Gobaith

Rhoddodd Angharad gyflwyniad i'r grŵp trawsbleidiol ar ddarpariaeth cyfwng Cymraeg Tŷ Gobaith, gan ddisgrifio'r gwasanaethau gwych y maent yn eu cynnig yn Gymraeg drwy eu hosbis yng Ngogledd Cymru. Amlinellodd bum agwedd allweddol ar y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg:

1. Rydym yn deall pa mor bwysig yw derbyn gofal yn eich iaith gyntaf – dyna pam rydym yn gofyn i deuluoedd beth yw eu dewis iaith ac yn ymdrechu i ddarparu nyrsys a gofalwyr sy'n siarad Cymraeg i'r teuluoedd hynny sy'n gofyn amdanynt.
2. Mae gennym wefan Gymraeg gyda botwm dewis iaith
3. Rydym yn falch iawn bod gennym nifer o staff gyda sgiliau iaith Gymraeg ac rydym yn annog staff i ddangos i'r cyhoedd eu bod yn siarad Cymraeg gydag adnoddau Iaith Gwaith
4. Mae pob aelod o staff yn ateb y ffôn yn ddwyieithog, ac os nad yw'r aelod o staff yn siarad Cymraeg, maent yn cynnig trosglwyddo'r alwad i siaradwr Cymraeg pan fo hynny'n bosibl.
5. Rydym yn darparu cyfathrebiad Cymraeg i'n cefnogwyr pan fo'n bosibl. Gofynnwch am gyfathrebu drwy gyfrwng y Gymraeg i dderbyn llythyrau diolch, cylchlythyrau, posteri, cyflwyniadau a chymorth codi arian yn Gymraeg

Rhannodd Angharad fideo gydag aelodau hefyd: Cynnig Cymraeg | Hosbisau Plant Tŷ Gobaith

Diolchodd **Mark Isherwood** i Angharad a chanmol Tŷ Gobaith ar ei waith anhygoel. Gofynnodd sut y gellid cefnogi'r defnydd o'r Gymraeg mewn hosbisau'n well.

Dywedodd **Angharad** mai'r ffordd orau o hybu defnydd y Gymraeg oedd, yn gyntaf, annog a chefnogi siaradwyr Cymraeg presennol sy'n gweithio ac yn gwirfoddoli i'r hosbis a chreu amgylchedd cadarnhaol i'r iaith gael ei defnyddio'n fwy aml.

Diweddariad ar yr adroddiad ar ymchwiliad y grŵp trawsbleidiol i brofiadau o ofal lliniarol a diwedd oes yn y gymuned yn ystod y pandemig

Matthew Brindley, Ysgrifennydd y Grŵp Trawsbleidiol

Rhoddodd Matthew ddiweddariad byr i aelodau'r grŵp ar y canfyddiadau allweddol cychwynnol a'r argymhellion o adroddiad yr ymchwiliad.

Y canfyddiadau allweddol:

1. Chwaraeodd gofal lliniarol a diwedd oes rôl hanfodol yn yr ymateb i'r pandemig a gweithiodd llawer o unigolion yn y maes iechyd a gofal cymdeithasol yn ddiflino, wrth wynebu risg bersonol sylweddol, i gefnogi pobl ar ddiwedd eu hoes.
2. Fodd bynnag, nid oeddem wedi paratoi'n dda ar gyfer y cynnydd enfawr yn y galw am ofal lliniarol a diwedd oes yn y gymuned.

3. Cafodd llawer o bobl anawsterau wrth geisio cael mynediad at ofal diwedd oes yn y cartref ac mewn cartrefi gofal, gan arwain at brofiadau torcalonnus.
4. Roedd cyfyngiadau ymweld mewn cartrefi gofal a lleoliadau eraill yn achosi poen a dioddefaint difesur.
5. Bu chwyldro o ran cydweithredu, arloesi a gweithio creadigol ar draws y maes iechyd a gofal cymdeithasol.

Argymhellion:

- Dysgu o'r pandemig ac adeiladu ar arfer da
- Trosglwyddo capasiti i mewn i'r gymuned
- Gwneud gofal lliniarol a diwedd oes yn fater i bawb

Tynnodd **Mark Isherwood** sylw at yr angen i'r adroddiad rhoi ffocws ar yr effaith ar weithwyr gofal yn ystod y pandemig, yn seiliedig ar y dystiolaeth a glywyd gan Fforwm Gofal Cymru, staff cartrefi gofal ac eraill a fu'n rhan o'r ymchwiliad.

Croesawodd **Idris Baker** y ffocws ar gynllunio ar gyfer pandemigau yn y dyfodol a'r rôl hollbwysig a chwaraeodd gofal lliniarol a diwedd oes yn yr ymateb.

Materion parhaus/diweddariadau

Gofynnodd **Mark Isherwood** i'r aelodau a oedd ganddynt unrhyw flaenoriaethau yr oeddent am i'r grŵp ganolbwyntio arnynt mewn cyfarfodydd yn y dyfodol. Awgrymodd Mark y dylai'r grŵp ystyried arolygu taliadau cymorth profedigaeth a'r berthynas rhwng hosbisau a byrddau iechyd.

Awgrymodd **Andy Goldsmith** y dylai'r grŵp edrych ar y ddarpariaeth seibiant byr gan awdurdodau lleol ar gyfer plant â chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd.

Gofynnodd Andy hefyd a allent barhau i gyfrannu at yr adolygiad ariannu. Dywedodd Idris y gallent ac y byddent yn hapus i gael sgwrs ar hyn.

Dyddiad y cyfarfod nesaf yw 20 Ionawr 2023 am 3pm ar Zoom